

BALLÓ IGNÁC-NORBERT

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi
tanulmányok
MA, 1. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Fazakas Emese

egyetemi docens, RO BBTE

AZ IGEKÖTŐK ASPEKTUSJELÖLŐ SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA KÉSEI ÓMAGYAR ÉS KORAI KÖZÉPMAGYAR KORI LEVELEKBEN

Kulcsszavak: eseményaspektus; nézőponti aspektus; információs szerkezet; aspektuális grammatikalizáció

A dolgozat az igekötőknek a mondat belső időszerkezetének, vagyis aspektusának jelölésében betöltött szerepét, illetve annak kialakulását, térnyerését az ómagyar és a középmagyar kor határán elsősorban misszilis, személyes hangvételű, a mindenkor beszélt nyelvet nagymértékben tükröző magánlevelekben vizsgálja. A vizsgálat anyagául szolgáló korpuszt a Hegedűs Attila és Papp Lajos által szerkesztett Középkori leveleink (1541-ig) című levél- és okiratgyűjtemény (KLev.) száz darab 1474–1532 között keletkezett irata jelenti, a vizsgálati mintát pedig összesen 843 darab igekötős szerkezet alkotja. A történeti nyelvi adatok a földrajzi eloszlás szempontjából a teljes magyar nyelvterületet felölelik. Mivel a gyűjteménynek a misszilis levélről eltérő műfajú iratait (pl. személyes és jogi feljegyzések, nyugták, esküszövegek, végrendeletek, békelevelek stb.) nem zárom ki az elemzés köréből, a dolgozat címében megjelenő 'levél' lexémát a KLev. szerkesztőihez hasonlóan tágabb értelemben használom. A dolgozat alapvető elméleti aspektológiai háttérét Carlota S. Smith (The Parameter of Aspect, 1991) kétszintű aspektuselmélete jelenti, amely megkülönbözteti a statikusság, a telikusság és a durativitás szemantikai jegyei által lexikálisan kódolt szituációs vagy eseményaspektust, illetve a perfektív-imperfektív oppozíciót valamilyen grammatikai eszközzel kifejező nézőponti aspektust. A dolgozat az igekötők aspektusképző szerepét az ómagyar és a középmagyar kor határán olyan komplex viszonyrendszerek mentén vizsgálja, amelyek egyrészt az aspektuális szintek összefüggését, másrészt pedig az igekötőknek az aspektusnak mint mondat-szemantikai kategóriának a többszintű kifejezésében betöltött hangsúlyos szerepét érzékeltetik: az igekötők és a szituációs aspektus, illetve az igekötők és a nézőponti aspektus viszonyának vizsgálatát a szituációs és a nézőponti aspektus diakrón összefüggéseinek megfigyelése egészíti ki.